

CONTEMPORARY CHALLENGES, RISKS AND THREATS TO THE SECURITY OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Tatjana K. Andrejevic

Faculty of Law, Megatrend University, Belgrade, Serbia, tatjana.andrejevic@gmail.com

Hatidza Berisha

School of National Defense, University of Defense, Belgrade, Serbia, hatidza.berisa@mod.gov.rs

Abstract: The nature of modern security threats has imposed the need to address security issues and those bodies and organizations that have never had security in their scope of work. The development of modern societies has led to the emergence of new security risks and threats, while the old ones have acquired new forms and dimensions. New and old security challenges, risks and threats have emerged, from civil armed conflicts, organized crime, high-tech crime, terrorism, migration, human trafficking, pandemics to climate change. It is obvious that modern terrorism, organized crime, political and social instability, natural and technical-technological disasters, different "philosophy of security", but new ways must be sought to predict adverse security events in time and take appropriate measures to prevent them. adverse effects and mitigation. All the events that are happening on a global level are spilling over into all parts of the globe, there are no more privileged and spared ones. So global threats have become regional and national. Considering the security factors of small states, among other factors, the military factor has an indispensable role as a component of the armed forces of one country. The aim of this paper is to present the impact of the asymmetric nature of temporary threats, challenges and risks on the security of the Republic of Serbia and to define the direction of the doctrinal-material modernization process with the aim of adequate response, ie possible prediction of capabilities of Serbia.

Keywords: security, threat, terrorism, migration, armed rebellion

САВРЕМЕНИ ИЗАЗОВА, РИЗИЦИ И ПРЕТЊЕ НА БЕЗБЕДНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Татјана К. Андрејевић

Правни факултет, Универзитет Мегатренд, Београд, tatjana.andrejevic@gmail.com

Хатиџа Бериша

Школа националне одбране, Универзитет одбране, Београд, hatidza.berisa@mod.gov.rs

Апстракт: Природа савремених безбедносних претњи наметиле су потребу бављења питањима безбедности и оним органима и организацијама које безбедност никада нису имале у свом делокругу рада. Развој модерних друштва довео је до појаве нових безбедносних ризика и претње, док су стари добили нове појавне облике и димензије. Појавили су се и нови-стари безбедносни изазови, ризици и претње, од грађанских оружаних сукоба, организованог криминала, високотехничког криминала, тероризма, миграције, трговине људима, пандемије па до климатских промена.

Очигледно је да се савремени тероризам, организовани криминал, политичка и социјална нестабилност, природне и техничко-технолошке катастрофе, различити „филозофијом безбедности“, већ се морају тражити нови начини да се неповољни безбедносни догађаји на време предвиде и да се предузму одговарајуће мере за спречавање њиховог неповољног утицаја и токлањање последица.

Сва дешавања која се дешавају на глобалном ниво се преливају на све делове земаљске кугле, непостоји више привилеговани и поштеђени. Тако да су глобалне претње постале регионалне и националне. Сагледавајући безбедносне факторе малих државе, поред осталих чинилаца неизоставну улогу има војни фактор као компонента оружаних снага једне земље.

Циљ рада је приказ утицаја асиметричног карактера свремених претњи, изазова и ризика на безбедност Републике Србије и дефинисање правца наставка процеса доктринарно-материјалне модернизације са циљем адекватног одговора, односно могућег предвиђања правца развоја способности са циљем предупређења неких будућих претњи безбедности Републике. Србије.

Кључне речи : безбедност, претња, тероризам, миграција, оружана побуна

1. УВОД

Процес глобализације заједно са најновијом технолошком револуцијом савременог доба донео је нови карактер изазовима, ризицима и претњама безбедности савременог друштва. Глобализација је омогућила брз, готово тренутни пренос података, њихову обраду и употребу док је технолошка револуција омогућила повећање ефеката утицаја наведених претњи безбедности уз повећан број учесника у предметним догађајима. Последиčno, појам конфликта заснованог на државоцентричном погледу на безбедност изгубио је на тежини свог значаја. Државе јесу остале актери али су постале тек само један у низу учесника са капацитетима и ресурсима за угрожавање безбедности. Поменути процес глобализације допринео је доступности обрађених података (информације) од могућег интереса сваком потенцијалном субјекту угрожавања безбедности у сваком тренутку у сваком делу света. Уврежена је констатација да се свет информационо смањило. Поменутим „смањењем света“ поред енормно много погодности и добрих страна омогућено је повећање и потенцијала угрожавања безбедности, личне – сваког поједника али и заједничке - друштвене.

Комплексност и међусобна повезаност претњи, изазова и ризика безбедности једне земље за последицу има редифинисање безбедносних потреба, али првенствено перципирање сопствених безбедносних фактора и њихове међусобне зависности. (Мачкић, 2013:213) Разумевање претње и њихова анализа представља основу формирације државне Стратегије националне безбедности којом се дефинишу начини, ресурси и крајње стање заштите претходно дефинисаних националних интереса, који су опет базирани на националним вредностима.

2. КАРАКТЕР ПРЕТЊИ, ИЗАЗОВА И РИЗИКА

Концептуално нов приступ промишљању о стратегији националне безбедности заснован је на принципима интеграције и мултилатералног деловања у решавању безбедносних проблема. (Мачкић, 2013:214) Интеграција представља процес обједињавања свих фактора друштва у јединствену целину ради решавања безбедносних претњи док мултилатерално деловање подразумева међународну сарадњу са циљем унапређења ефикасности више држава у одговору на заједничке претње безбедности. Мултилатерални приступ је материјализован кроз чланства државе у међународним организацијама попут НАТО, ЕУ, ОДКБ итд. Ређе, али не и немогуће, ће се дешавати успостављање сарадње на међународном плану између државе и недржавних актера попут приватних мултинационалних компанија или невладиних организација које пружају услуге саветника, консултаната или субјеката у домену безбедности.

Република Србија је концептуално опредељена за интеграцију свих чинилаца друштва који директно или индиректно доприносе формирању одговора на изазове, ризике и претње безбедности и представљају синергију меке и тврде моћи државе. (Миладиновић, Бериша, 2019,114) Такође, интензивним наступом на међународном плану доприноси глобалним напорима за очување мира учествујући у мултинационалним операцијама под мандатима УН и ЕУ. На овај начин ојачава се кредибилитет али истовремено и успостављају неопходни национални капацитети са циљем подршке наведеним активностима очувања и изградње мира.

Сходно наведеном, функционисање свих чинилаца друштва унутар јединственог система безбедности се може дефинисати као концепт одбране. Он подразумева, „...интегрално ангажовање снага и субјеката система одбране, расположивих ресурса одбране, као и партнерство и мултилатерална сарадња са другим државама и међународним организацијама и институцијама у одбрани и заштити одбрамбених интереса.“ (Мачкић, 2013:239) На овакав начин се постиже јединство институција и система и ствара униформни одговор на изазове безбедности сходно њиховом променљивом карактеру.

Историјски развој капацитета а тиме и кредибилитета оружаних снага од балонског одељења 1912. године до набавке савремених средстава обележена је и променама у карактеру претњи безбедности али и потребама цивилних структура друштва. Задржавајући фокус на савременом добу потребно је рашчланити карактер претње безбедности са којим је неминовност суочавања реална.

3. ГЛОБАЛИЗАЦИЈА И МЕЂУНАРОДНИ ОДНОСИ

Поменута глобализација и успостављање неолибералних тенденција у којима је економија и трговина преовлађујући карактер међунационалних односа на глобалном нивоу довела је до чињенице да је снага државе као фактора безбедности у великом делу маргинализована а недржавни актери преузимају примат као субјекти међународно-економских односа. На овај начин долази до изражајније социјалне сепарације друштва чиме се потенцијално стварају услови за појаву претњи безбедности материјализованим кроз организовани транснационални криминал, тероризам на глобалном нивоу и пролиферација оружја за масовно уништење. (Стојановић, Мандић, 2016,159) Наметањем вредности које би биле основни постулати

на глобалном нивоу ради стварања јединственог поимања међународних и културолошких законитости довело је до реакције друштава и нација чије су се националне вредности осетиле угроженим.

Претензије на универзалност дали су глобалној трансформацији непредвидив смер. Неминовним следом догађаја, долази до реакције и борба за национални, верски и цивилизацијски идентитет постаје главни извор нестабилности, извор угрожавања безбедности и предмет сукоба поларизације након Хладног рата. (Стојановић, Мандић, 2016, 159) Додатно, сукоби међународних актера око зона интереса доводе до продубљивања нестабилности унутар државе и региона. На овај начин предметна држава или регион остају извор нестабилности док она сама постаје нестабилна или пала држава (failing или failed state).

Наведени услови и окружење представљају плодно тло за појаву радикалног екстремизма чије учење је посебно могуће практиковати међу слабо образованим и сиромашним слојевима друштва у регионима технолошки заосталим и екстремно традиционалним. Такође, намеће се потреба за финансирањем различитих „ослободилачких“ покрета фанатизованих услед утицаја различитих идеолошких или религијских вођа. Организовани криминал представља извор финансија за опремање, едукацију и обуку будућих припадника различитих радикалних група и организација. Наведене чињенице представљају основу за претње безбедности које по свом карактеру представљају асиметричан, нелинеаран и неконвенционалан начин испољавања.

Препознатљиви су светски токови у којима је уочљиво настојање либералне демократије да на економским основама и методама глобализације надвлада национално-друштвене силе чиме се потврђује да настојање глобализације умањи значај идентитета појединачних нација није у потпуности успело, већ напротив. Приметни су токови у међународним односима према којима је политички идентитет уоквирен у државним границама. (Стојановић, Мандић, 2016, 160) Сходно наведеном, теорија реализма у међународним односима поново добија на значају иако неолиберална струја настоји да одржи тренутно стечени примат. Према овој теорији, државе се поново постају доминантни актери у међународним односима и интерес друштва уоквирен националним границама поново постаје доминантан. Потврда наведених тврдњи се може наћи у примерима поступања европских држава током мигрантске кризе или током последње пандемије вируса COVID 19. И поред наводног хомогеног наступа на међународној сцени по питању безбедности и одбране, чланице Европске Уније (ЕУ) су заузеле драстично различите ставове по питању прихвата и трансфера миграната након почетка сукоба у Сирији. Додатно, ангажовање ЕУ по питању расподеле помоћи на почетку пандемије новог соја вируса није био јединствен и правовремен већ се заснивао на мерама које су предузимале свака чланица засебно, сходно проценама сопствених тимова медицинских експерата. Такође, сада ЕУ у неку руку показује јединство изазваним сукобом Руске Федерације и Украјине, али то јединство је врло лабово, из разлога што Европа зависи од руских деривата, и питање како је се санкције одржити на становништво Европе и шире глобалне заједнице.

Сходно наведеном, ЕУ представља пример регионалне организације са одређеном дозом разједињености упркос декларативном и административном јединству. Успорено заједничко деловање доприноси потенцијалном увећању рањивости ове међународне организације на пољу безбедности. Транснационални карактер изазова, ризика и претњи се актуелизује у свим својим капацитетима а рањивост друштва постаје већа.

Водећи се наведеним чињеницама успоставља се безбедносни вакум који оставља простор за манифестације различитих облика претњи безбедности са великим потенцијалом да угрозе друштво, историјске норме живота или заједнички прихваћене националне интересе једне међународне организације. Глобални карактер тероризма максимализован је у пуном капацитету приликом напада на куле близнакиње једанаестог септембра 2001. године од стране припадника организације Ал Каида.

Имајући у виду да је извршено преко 500 терористичких напада на годишњем нивоу, долази се до закључка о могућим глобалним последицама активности фундаменталиста. Основе радикализма се не налазе искључиво у верском карактеру него су оне уско везане и за политичка, друштвено-социјална изворишта ради остварења циљева. Међузависност на глобалном нивоу са ослонцем на новим технологијама и комуникацијама за врло очигледну последицу има потенцијално неограничене могућности. (Стојановић, Мандић, 2016) Имајући у виду наведено уочљив је измењени карактер тероризма који по својој природи осим што је асиметричан постаје и глобално присутан, смртоноснији и са утицајем на све слојеве друштвеног живота. Потенцијалних последица није поштеђена ни једна ћелија друштва нити државна или недржавна институција. Претње у савременом безбедносном окружењу су постале мултидимензионалне, асиметричне и хибридне по свом карактеру.

4. ИЗАЗОВИ ПО БЕЗБЕДНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Нови безбедносни изазови за Републику Србију су наметнути савременим геополитичким окружењем. Мултидимензионално разумевање савремених претњи безбедности је неопходни императив служби задужених за безбедност ради очувања сигурности појединца а тиме и целокупног друштва. Јасно дефинисана улога сваког појединачног домена укупног система једне земље мора бити препозната са циљем заштите националних интереса и постављених циљева. (Томашевић,Бериша, 2021) Узимајући у обзир значај историјског, културног и културолошког наслеђа народа који живе на географском простору Републике Србије претпостављени циљ терористичке активности би био посредан напад на основне националне вредности. Оне су представљене кроз следеће аспекте: слобода, независност, мир, безбедност, демократија, владавина права, социјална правда, људска и мањинска права и слободе, једнакост и равноправност грађана, толеранција, транспарентност, солидарност, родољубље и здрава животна средина. (Стратегија националне безбедности РС,2019, 11)

Заштита наведених вредности се остварује путем испољавања националних интереса Републике Србије који су дефинисани на следећи начин: очување суверености, независности и територијалне целовитости; очување унутрашње стабилности и безбедности; очување постојања и заштита српског народа где год он живи, као и националних мањина и њиховог културног, верског и историјског идентитета; очување мира и стабилности у региону и свету; европске интеграције и чланство у Европској унији; економски развој и укупни просперитет и очување животне средине и ресурса Републике Србије. (Стратегија националне безбедности РС,2019,11) Потенцијалне мете напада је могуће детерминисати даљом анализом сваког од наведених националних интереса, затим одредити слабе тачке дефинисаних мета а на основу тога потребно би било израдити детаљан план заштите односно активности на спречавању потенцијалног остварења терористичке претње.

Улога Републике Србије на међународном плану дефинише контекст угрожавања безбедности. Наведена улога је у тесној вези са унутрашњим изазовима и претњама безбедности материјализованим у противправном проглашењу независности Аутономне покрајне Косово и Метохија. Међународна подршка коју такозвана држава „Косово“ добија додатно усложњава безбедносне аспекте Републике Србије. Активности међународне заједнице у наведеној административној целини Републике Србије нису довеле до планираног успостављања мултиетничког, мултирелигијског и мултикултурног грађанског друштва што потенцијално представља извор нестабилности неограниченог трајања. Активности могућих албанских терориста и група би се могле материјализовати у случају, за њих лошег сценарија на међународном плану а у вези са признањем такозване државе „Косово“.

Чињеница је да у домену тренутног, Уставом Републике Србије и Стратегијом националне безбедности дефинисаног, међународног ангажмана Републике Србије опасност од активности међународне терористичке мреже није непосредна на простору Републике Србије. Међутим, несме се потценити капацитет албанских националних екстремистичких група које би потенцијално могле испољити активности базиране у домену терористичких акција са циљем изнуђивања признања независности „Косова“. (Драгишић, Радојевић, Самојловски,2014,112-113) Појачана дипломатска активност и правовремени потези у домену међународног ангажмана Војске Србије не дају основа за мишљење о извесној терористичкој претњи на територији Републике Србије. Ова чињеница свакако не даје за право да се у домену одговора на овакву врсту претње не предузимају припремне радње планирања одговора или развоја способности.

5. ТЕРОРИЗАМ

Обзиром на претходно написано, чињеница је да највећу вероватноћу манифестације имају изазови, ризици и претње из домена асиметричних сукоба попут тероризма и оружаних побуна утемељених на националном и верском екстремизму изазваним етничком напетости и организованим криминалом. „У таквом безбедносном окружењу, један захтев се поставља као императив: доктринарном концепцијом капацитети оружаних снага једне државе морају бити спремни за правовремено откривање ризика, тренутно реаговање у циљу ефикасног неутралисања претњи, што мањим снагама, уз што већи ефекат, на било ком делу угроженог простора. (Бериша, 2019)

Основни циљ терориста би било уношење немира или страха у све слојеве друштва, угрожавање стабилности друштвеног поретка и Уставом Републике Србије загарантованих права и слобода грађана. Терористичке претње се доминантно, али не превасходно материјализују у миру или током ванредног стања. Носиоци активности противтерористичке борбе су копнене снаге (превасходно снаге МУП) и у том случају оружане снаге врши подршку цивилним властима. Ангажовање наведене компоненте се врши тежишно на откривању, разбијању и уништењу терористичких снага.

Сходно глобалним трендовима формирања одговора на угрожавање безбедности друштва долази до пораста значаја употребе снага из треће димензије јер се ефекти употребе простиру у више домена, од демонстрације силе и утицаја на становништво до кинетичког одговора на исказану или потенцијалну претњу безбедности. Оружане снаге морају бити највишег степена обучености а бројчано мале са могућности брзог и ефикасног маневра на простору зоне операција ради припреме и извршења постављених задатака.

6. МИГРАЦИЈЕ

Актуелизовани регионални конфликти доводе до појава избеглиштва и миграција становништва глобалног карактера. Захваљујући ефектима глобализације и претходно наведеног „смањења света“ у посредном смислу утицаји конфликта и информације о бољим животним условима стимулисали су померање становништва ка дестинацијама које најчешће нису њихов оригинални културолошки нити географски хабитат. Преузимање ризика неизвесности будућег живота и миграције ка њему надвладало тренутним стањем домицилног становништва у окружењу које постаје опасно по живот и које је захваћено конфликтом. Масовност покрета становништва последњих година превазилази размере забележене у модерној историји. Утицаји на изазивање овакве појаве су комплексни и могуће је уочити одређене законитости које се јављају унутар овог процеса.

Постоји тенденција изједначавања појмова избеглица и мигрант. Ради правилног разумевања потребно је појаснити оба термина. Избеглице су људи који напуштају своја пребивалишта услед оружаних сукоба који угрожавају њихове животе или прогона који представљају готово идентичну екзистенцијалну претњу. За разлику од наведеног, мигранти напуштају државу у којој су живели из разлога потраге за бољим условима живота. (Вукадиновић, Вуликић, 2017, 47) Свакако потребна је подробнија анализа узрока почетка миграција односно избеглиштва јер је граница између ова два појма често замагљена и представља потенцијални извор преливања претњи безбедности из нестабилних или палих држава на регион уз реалну могућност попримања глобалног карактера оваквих појавних облика кретања људи.

Статус избеглице је третиран међународним законодавством и оне не могу бити враћене у земљу из које су избегле докле год постоји опасност за њихов живот тј. докле год постоје разлози њиховог одласка у избеглиштво. Додатно, потребно је да земља домаћин обезбеди одговарајуће хумане услове за њихов, начелно привремени, боравак. (UNHCR, 2021)

Подробније изучавање појаве миграција и утицаја на безбедност је актуелизовано након појаве мигрантске (избегличке) кризе 2015. године са својим изворима на северу Африке, Блиског Истока и Азије. Ради предузимања адекватних корака и захтеваног развоја потребних способности ваздухопловне компоненте РВиПВО али и целокупног система безбедности Републике Србије, потребно је разумети карактер и природу овог изазова безбедности. Они се дефинишу користећи *push and pull* моделе. Фактор притиска (*push*) заснован је на принципу приморавања становништва на миграторна кретања док је фактор привлачења (*pull*) заснован на кретањима ка „бољем животу“ односно региону или држави са бољим животним условима и стандардом. Факторе притиска подразумевају оружани сукоби већег или мањег интензитета, тоталитарни и репресивни режими или константно и дуготрајно угржавања основних животних права и слобода. Додатно, фактори притиска се могу наћи и у слабој економској развијености и расној, верској и етничкој нетрпељивости. Са друге стране, фактори привлачења се одликују у очекиваном бољем безбедносном окружењу, животном стандарду, верској толеранцији и политичким слободама. (Вулевић, 2018, 55)

Аналитичким методама процењено је да у земље чланице ЕУ сваке године легално стигне око 2,5 милиона људи. Додатно, уочена је неминовност новог мигрантског таласа од 20 до 25 милиона људи што представља највећи изазов на почетку 21. века. (Вулевић, 2018, 55) Уврежен је став да је избегличка криза са почека конфликта у региону блиског истока прерасла у мигрантску кризу захваљујући између осталог и процесима глобализације чиме се нестабилност једног региона прелила у регион не толико близак зони ратних дејстава. Имајући у виду да је један од најјачих мотива миграторних кретања становништва спајање са породицама, значајан је податак да је већина популације која стигне у Европу мушког пола, њих 70%, који ће након добијања статуса азиланата довести остатак породице без намере повратка у постојбину. (Вулевић, 2018, 55)

Такође, сличним анализама установљено је да је већина мушкараца војно способна, чиме се потенцијално, али не и нужно повећава безбедносни ризик од могућности милитантних активности дела припадника мигрантске популације.

Свакако, потребно је разумети да културолошко наслеђе није идентично, чак напротив дијаметрално је супротно у различитим регионима света па је стога потребно посматрати и разумети и овај аспект природе кретања народа или становништва једне регије. Суштина ризика и претње се налази управо у овој чињеници, неспремности на асимилацију или прихватање културолошких разлика било домицилног становништва било

мигранторног дела популације. Од миграната се очекује прилагођавање и постепено прихватање начина и обичаја живота региона у којем се налазе уз наравно, задржавање културолошких особености региона из којег долазе. У колико до тога не дође, а домицилно становништво одбије да прихвати културолошке разлике те је створен је потенцијал за избијање конфликта који у својој крајњој фази може бити и оружан. Миграторна кретања становништва са собом носе и могућност инфилтрације могућих терориста „спавача“ који би се активирали у одређеном моменту. Због ове чињенице приправност система одбране на свим нивоима мора константна ради правовремене реакције у случају исказане потребе.

7. ОРУЖАНА ПОБУНА

Стратегија националне безбедности дефинише да безбедност Републике Србије може бити угрожена и оружаном побуном, као специфичним обликом оружаног сукоба мотивисаног неуставном и насилном тежњом за променом граница. (Стратегија националне безбедности РС,2019) Такође, савремена реалност потенцира могућност избијања ове врсте угрожавања безбедности. Овим путем је овај специфичан облик угрожавања безбедности државе добио на значају чиме је дата могућност развоја способности за супротстављање наведеној врсти претње. Његова посебност се огледа у чињеници да је то недељиви извор нестабилности од локалне популације па је обзиром на наведено потребно употребити адекватну количину војне кинетике како се неби постигао управо супротан ефекат од крајњег жељеног стања. Једно од могућих одређења центара гравитације приликом сламања оружане побуне може бити управо подршка коју побуна потенцијално ужива у локалном становништву. Потребно је уочити корене незадовољства дела или целе популације одређеног регијона и деловати на те узроке а не првенствено на физичко уништење побуњеника, или у крајњем случају то мора бити последња опција приликом доношења политичко-стратегијске одлуке да се посегне за војним одговором на кризу. Герилски начин борбе побуњеника је следећа особеност оваквог вида оружаног сукоба према којем чак и војно најразвијеније светске силе у прошлости нису имале адекватан одговор. Интервенција САД у Вијетнаму или СССР, а касније и међународне заједнице предвођене САД, у Афганистану су примери примене неадекватне војне силе у случајевима герилског ратовања са исходом који није био онакав као што је био зацртан на почетку војне кампање. Дугорочне последице у погледу регионалне нестабилности су се осећале и још увек су приметне чак и након временског период који је протекао од званичног завршетка војних активности у предметним земљама и регионима.

Термин који је у употреби приликом дефинисања оружане побуне са герилским карактером сукоба јесте: Сукоб ниског интензитета (Low-intensity conflict). Свакако, термин има своје карактеристике и не постоји јединствена категорија нити мерна јединица којом би се дефинисала потребна величина употребе оружане сила при којој сукоб ниског интензитета прераста у сукоб високог интензитета. Најчешће се овај термин везује за супротстављање претњама безбедности попут побуне (у свим својим манифестним облицима), револуције, тероризма, субверзивне делатности, итд. (Ware,1988,163) Због „измаглице“ у узроцима и циљевима субјеката учесника у конфликту одређивање јасног центра гравитације је изузетно отежано а стратегијско-доктринарни приступ решавању овакве врсте конфликта мора бити специфичан са учешћем великог броја фактора и свих елемената националне моћи како на националном тако и на међународном плану. Сходно наведеном и структура снага војног одговора мора бити специфичног састава обзиром на наведену чињеницу да је центар гравитације на који би војни одговор био усмерен често врло тешко одредити.

Обзиром да је карактер конфликта ниског интензитета препознат у побуњеничким активностима потребно је узети у обзир и чињеницу да циљ побуне најчешће структурна промена власти, територијално отцепљење и измена структуре одређених слојева друштва, онда је претпоставка да побуњеници имају одређену структуру сопственог устројства попут административног, академског, политичког, финансијског и оперативног аспекта организације. (Ware,1988,163) Овакав начин организовања побуњеничких снага чини развој способности за одговор на претњу безбедности изузетно комплексним и мултидисциплинарним.

Узимајући у обзир наведено крајњи резултати кампање или операције су најчешће склони интерпретацији на више начина и сходно наративу претпостављеног победника. (Ware,1988,163) Потврда овакве тезе се налази и у поменутих конфликтима у којем су учествовале две највеће војне и економске силе друге половине двадесетог века. Свака од њих је дефинисала победу и прилагодила „излазну стратегију“ сходно тренутно најбољој опцији за презентацију јавном мњењу док је ситуација на терену била знатно другачија и комплекснија.

Анализирајући карактер претње безбедности утиче на развој војног одговора са циљем успешног супротстављања предметној претњи безбедности. У оквиру војног одговора који представља само један у палети укупне стратегије решавања кризе на националном нивоу налази се оружане снаге. Доктринарно

опредељење оружаних снага у оквиру подршке цивилним властима у супротстављању унутрашњем оружаном угрожавању се манифестује кроз подршку снагама ангажованим у борби против побуњеника. Услед изражене брзине у реакцији и преношењу тежишта дејстава посебно се издвајају учешће у откривању и неутралисању побуњеничких група, уништењу кампова за обуку или линија снабдевања издвојених група или формација. Употреба оружаних снага би била превасходан начин учешћа у противпобуњеничким операцијама.

8. ЗАКЉУЧАК

Сукоб теорија међународних односа у многоме детерминише карактер безбедносних претњи без обзира о ком региону света се ради. Неолибералне законитости у међудржавним односима губе примат над поново успостављеним државноцентричним корелацијама на глобалном нивоу, базираних на теорији реализма. Савремени изазови безбедности су доказали да интереси држава поново постају доминантнији у односу на економски базирани трговински односе међу државама, као резултату процеса глобализације. Заштита националних интереса приликом појаве кризе преузима примат у односу на заједнички прокламоване циљеве међудржавних савеза. Посредно, мада у неким случајевима и врло непосредно, неуспех неолибералних процеса је изазвао регионалне нестабилности и њихово преливање на суседне регионе а тиме су оне добиле и глобални карактер изазова, ризика и претњи безбедности.

Република Србија на основу постојећих чинилаца државности представља малу земљу на веома битном геостратегијском простору, сходно чему је подложна утицајима изазваних различитим доменама безбедносних претњи, изазова и ризика што је чињеница која је небројено пута доказана током своје дуге историје егзистенције. Заштита прокламованих националних интереса базираних на националним вредностима представља апсолутни безбедносни приоритет а употреба свих домена државне моћи императив са циљем одговора на потенцијалну кризу безбедности.

Обзиром на чињеницу да међудржавни сукоб регионалних размера није изванредно предвидив у будућности, разматрани изазови, ризици и претње безбедности Републике Србије представљају појединачно непосредну и потенцијалну претњу са највећим степеном извесности. Терористичка претња која је хибридна по карактеру појединачно представља претњу са највећим последицама по стабилност друштвеног поретка и благостање грађана Републике Србије.

Оружане снаге својим досадашњим развојем способности позиционирала своје капацитете врло високо у процесу креирања одговора на претње безбедности. Специфичности у извршењу оружаних снага доприносе већој мобилности снага, стварању перманентне слике активности у зони операција у реалном времену, пренос тежишта борбених и неборбених дејстава унутар рејона од интереса као и укупној ефикасности ангажованих снага у склопу здруженог одговора на угрожавање безбедности. Наведене чињенице ће доћи до пуног изражаја у непосредној будућности обзиром на нелинеарни и хибридни карактер потенцијалних изазова, ризика и претњи по националну безбедност.

ЛИТЕРАТУРА

- Бериша, Х. (2019). „Изазови ангажовања војске у супротстављању тероризму“, Међународна конференција „Друштвено-економски развој и безбедност заједнице са акцентом на град Ваљево и колубарски округ, 18-20. априла 2019. Ваљево
- Вулевић, С. (2018). „Мигрантска криза као изазов социјеталној безбедности у Европској Унији.“ *Војно дело* бр. 3/2018
- Вукадиновић, В., & Вуликић, И. (2017). „Утицај миграција на јавно-здравствену безбедност.“ Савремени изазови, проблеми и дилеме у вези са безбедношћу појединца, *Мисија ОЕБС у Србији* новембар 2017
- Драгишић, З., Радојевић, К., & Самојловски, Г. (2014). „Противтерористичка безбедносна процена,” *Војно дело*, Београд
- Мачкић, Р. (2013). „Стратегијски концепт одбране Р. Србије,” *Војно дело*, Београд
- Миладиновић, Р., & Бериша, Х. (2019). Упоредна анализа стратегија националне безбедности Републике Србије и Републике Хрватске, *Војно дело* 7/2019, Београд
- Стојановић, & Мандић, Г. (2016). „Безбедност света између краја и повратка историје,” *Међународни проблеми* бр. 2-3/2016
- Стратегија националне безбедности Републике Србије, Службени гласник РС, Београд
- Томашевић, В., & Бериша, Х. (2021). Упоредна анализа стратегије националне безбедности Републике Србије из 2009 и 2019. године, Тематски зборника „Противречности у постмодерном амбијенту, Београд

UNHCR. Приступљено 9. јануара 2021. <https://www.unhcr.org/new-york-declaration-for-refugees-and-migrants.html?query=Refugees>

Ware, B. L. (1988). *Low-intensity conflict in the third world*. Maxwell Air Force Base, Alabama: Air University Press,.